

PRZEDMOWA

Cis pospolity podobnie jak limba jest otoczony w Polsce szczególnie troskliwą opieką. Wiąże się to z gwałtownym zmniejszaniem się liczby jego stanowisk na obszarze naszego kraju, co jak sądzi się, powiązane jest ze zmianami czynników ekologicznych zachodzącymi w środowisku leśnym. Cis posiada poza tym w Polsce najstarszą tradycję drzewa chronionego. Władysław Jagiełło, aby zapobiec wycinaniu cisów, z których drewna wyrabiano w owych czasach uzbrojenie, wydał prawo ochraniające to drzewo. Prawo to brzmiało: „Jeśliby kto wszedłszy w las, drzewa które znajdują się być wielkiej ceny jako jest cis albo im podobne podrywał, tedy może być przez Pana abo dziedzica pojman, a na rękojemstwo tym którzy oń prosić będą ma być dan. Tymże obyczajem o gajach gdzie mało lasów ma być zachowane”. Władysław Jagiełło w Krakowie i w Warcie R. P. 1423; (Władysław Szafer: Zarys historii ochrony przyrody i jej zasobów. Kraków 1965).

Z gatunkiem tym łączymy też wspomnienia dawnych puszczy polskich, istniejących najczęściej już tylko w nazwie na współczesnych mapach turystycznych. W puszczykach tych cis miał korzystne warunki egzystencji i rozmnażania. Cis jest przykładem tego, jak nadmierna eksploatacja zasobów przyrody zagroziła egzystencji gatunku.

Z tych powodów zwróciliśmy w naszym opracowaniu szczególną uwagę na zebranie informacji o autekologii i synekologii tego gatunku. Badania z tej dziedziny rozwinęły się u nas szczególnie intensywnie w ostojach cisa np. w Borach Tucholskich we Wierchlesie. Staraliśmy się też przedstawić możliwie wyczerpująco, o ile na to pozwoliły dostępne materiały, historię cisa w naszych lasach i przedstawić przyczyny, które spowodowały nadmierną jego eksploatację.

W miarę jak coraz bardziej zmniejszają się możliwości naturalnego odnawiania się cisa w naszych lasach, wzrosło zainteresowanie tym gatunkiem w uprawach parkowych i ogrodniczych przy osiedlach ludzkich. Szczególnie wielkie bogactwo form uprawowych tego gatunku pozwala na wykorzystanie go w różnych typach zieleni. Bardzo wysoka odporność cisów na szkodliwe działanie produktów spalania ropy naftowej przez pojazdy mechaniczne powoduje, że coraz częściej wykorzystuje się te krzewy jako rośliny ozdobne na placach i ulicach wielkich miast.

Sądę, że wiadomości zawarte w tym tomie monografii rozszerzą i pogłębią znajomość biologii i ekologii tej rośliny, co może się przydać do polepszenia metod jej ochrony w Polsce.

Stefan Białobok

